

Zondag 30 januari 2022: muziekdienst

Laten we in ieder geval in gedachten samen blijven “dansen”

Welkom in deze muziekdienst. In 2021 begon ik mijn eerste online diensten met het thema ‘muziek en dans’ in de bijbel. Die diensten gingen voornamelijk over de muziek en het zingen in de bijbel. Maar nu kunnen we wéér niet gezamenlijk zingen. Laten we in ieder geval, al is het in gedachten, samen blijven dansen.

Toon Hermans: Er moeten mensen zijn die zonnen aansteken

Toen ik nadacht over het thema ‘dansen’ in liederen en teksten, meende ik dat dit niet zo’n probleem moest zijn. Ik had in gedachten lied 839: “Ik danste die morgen toen de schepping begon” en had het idee dat er zó meer te vinden moest zijn.

Maar ik had het helemaal mis. Als je op internet gaat zoeken kom je genoeg teksten over dansen in de bijbel tegen. Maar met een iets andere strekking dan ik verwacht had. “Is dansen zondig?” “Mag je als Christen dansen?” zijn van die titels die ik nu niet direct verwacht had. En dat zijn dan artikelen uit deze tijd.

Ik citeer uit ‘de bijbel voor jou.nl’: wat is het dieptreurig dat men zelfs van Christelijke kant steeds weer probeert dansen te verdedigen. En dan wordt in het artikel een beroemde neuroloog uit Chicago aangehaald, die stelt: ik zie de moderne dans als terugkeer van Barbarisme. Als medicus verklaar ik openhartig dat deze manier van genot door en door zondig is....

Ga er maar aanstaan.

Gelukkig kom ik dan bij de EO een heel ander artikel tegen van Willem Bikker genaamd: Dansen, we lijken ervoor gemaakt, maar waarom doen we het dan niet? Daar wil ik graag een stuk uit citeren:

Hoe komen we in Nederland aan onze stroeve heupen? Zelfs Eskimo’s dansen, niet eens om warm te blijven. Dans is een universele taal die in alle uithoeken van de wereld wordt gesproken. Behalve hier.

Een tikkeltje overdreven natuurlijk. Er wordt gedanst op bruiloften, in clubs en in dansscholen. Heel soms zelfs in evangelische kerken. Maar nooit zomaar tussendoor. Missen we met onze geremdheid niet een mooi cadeau in onszelf?

Een tijdje terug, stelt Willem Bikker, stuitte hij op een artikel over de positieve psychologie van dansen, alle onderzoeken wijzen overtuigend één kant op: dansen is enorm gezond voor lichaam én geest. Net als bij andere sporten komt bij dansen het geluksstofje endorfine vrij. Tegelijk neemt het stresshormoon cortisol af tijdens dansen. Daar zorgt de muziek grotendeels voor.

Het bijzondere van dansen is dat de beweging van binnenuit komt. Het is aardig om danspasjes te leren, maar uiteindelijk gaat het om het emotionele aspect. Wat leg je erin van jezelf? Omdat het uit jezelf moet komen, kan het ook confronterend zijn.

De Britse onderzoeker en voormalig danser Peter Lovatt stelt dat dans zo goed voor ons is omdat het, in tegenstelling tot veel andere activiteiten, maar liefst drie elementen combineert. Dans is een sociale, fysieke en cognitieve activiteit. Mensen die samen dansen, voelen zich meer verbonden met elkaar.

Waarom dansen we dan zo weinig als het zo gezond is? Of beter: waarom dansen we als Nederlanders zo weinig? Of nóg beter: waarom dansen we als christelijke Nederlanders zo weinig? Als het werkelijk zo goed voor ons is, moet het haast wel een cadeau zijn van God. In zijn zoektocht stuit Willem Bikker al snel op het antwoord waar hij bang voor is: de kerk. Vóór de Reformatie waren de meningen al verdeeld over dans. In de kerk was men het erover eens dat dans lusten opwekt en daarom niet goed kon zijn. In die tijd was dans wel geaccepteerd aan de Europese hoven, zij het in gecontroleerde vorm. Na de Reformatie radicaliseerden de opvattingen over dans verder. Het Calvinisme verbood dans en zette het weg als pure ijdelheid. Mede daardoor nam ook de populariteit van ballet – toen een gerespecteerde kunstvorm – sterk af. Pas na de Tweede Wereldoorlog heeft dans zich als kunstvorm weer kunnen ontwikkelen in Nederland. Dansen tijdens het uitgaan is allang geen taboe meer, hooguit ongemakkelijk. Maar nog steeds danst 56% van Nederland nooit, volgens onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau in 2009.

De klap die de kerk dans gaf, zijn we dus nog niet te boven. Jammer is het wel. Want iedereen weet dat David vol overgave danste voor God. Of kijken we stiekem met zijn vrouw Mikal met dezelfde minachting op hem neer? Zij werd keihard gestraft door God. Van Jeremia 31:4 gaat nog een sterker dansappel uit. God roept jong en oud op hun bevrijding te vieren met zang én dans. Alleen zang was niet genoeg voor het vieren en bevestigen van de innige band tussen God en Zijn volk. Dans was de ultieme uiting voor intense gevoelens als liefde, blijdschap en dankbaarheid. Dat zat in hun cultuur gebakken.

In het Oude Testament werden in de tempel alleen zangers en muzikanten aangesteld, geen dansers. Ook in het Nieuwe Testament vinden we geen aanwijzingen dat er werd gedanst in de eerste gemeenten, en in de kerkgeschiedenis ontbreekt dans evenens volledig. Dans is dus in de Bijbel nooit een communicatiemiddel geweest in Gods huis.

Dans, zo besluit Willem Bikker zijn betoog, is eerder een heel mooi cadeau van Hem dan een opdracht voor ons. Een haast heilige plek waar onze geest, ziel en lichaam een eenheid zijn. Je zou haast zeggen dat we ervoor gemaakt zijn.

lied 839: Ik danste die morgen toen de schepping begon

Dit lied heeft een merkwaardige geschiedenis. Ik dacht dat het stamde uit een oude traditie, maar in feite werd het in 1963 geschreven en op muziek gezet door de Engelsman Sydney Carter (1915-2004). Hij ging uit van de melodie van Simple Gifts, een lied oorspronkelijk gezongen door de Amerikaanse groepering The Shakers.

Deze religieuze sekte, een afsplitsing van de Quakers, ontstond en bloeide in de 18e en 19e eeuw en stichtte op het platteland celibataire gemeenschappen waarbij de eredienst in het teken stond van extatische dans, zang en 'spreken in tongen'. Ze kregen hierdoor de bijnaam 'Shaking Quakers' en vandaar de geuzennaam Shakers.. (Bron: [Koos Jaspers](#)) Er zijn vele honderden Shaker-liederen bekend. Simple Gifts werd in 1848 gecomponeerd door Shaker-ouderling Joseph Brackett. In 1944 gebruikte Aaron Copland de melodie voor zijn

ballet Apalachian Spring en de zangeres Jewel zette het op haar repertoire - zo ook Sydney Carter - zijn versie met de zelfgeschreven tekst Lord of the Dance werd overal op Engelse scholen gezongen - veel Engelsen kennen het dus. Hij noemde het lied zelf een Carol (kerstlied) en misschien is het daardoor in een aantal kerstbundels terechtgekomen, waaronder 100 Carols for choirs (1987) van de meesters David Willcocks en John Rutter

Sydney Carter schreef over dit lied:

"Ik zie Christus als de incarnatie van de doedelzakspeler die ons roept. Met Christus bedoel ik niet alleen Jezus; in andere tijden en plaatsen, andere planeten, kunnen er andere Heren van de Dans zijn. Maar Jezus is degene die ik het eerst en het beste ken.

Of Jezus ooit in Galilea op het ritme van een pijp of trommel is gesprongen, weet ik niet. Er wordt ons verteld dat David danste (en ook als een daad van aanbidding), dus het is niet onmogelijk. Het feit dat veel christenen dansen als een beetje goddeloos hebben beschouwd (in ieder geval in een kerk) betekent niet dat Jezus dat deed.

*In de zestiger jaren van de vorige eeuw kende Friesland de troubadour Roel Slofstra (*1939). Met zijn gitaar trad hij op door heel de provincie, op avonden en in kerkdiensten, en zong in het Fries de door de Friese dichter Fedde Schurer geschreven bijbelse balladen.*

Een van deze liederen is hier vertaald; dat van David, die voor de ark uitdanst

2 Samuel 6

Toen verzamelde David opnieuw alle jongemannen van Israël, 30.000 mannen. 2 Met dat leger trok hij naar Baäl-Juda om de kist van het verbond van God op te halen, de kist van de Heer van de hemelse legers die tussen de engelen troont. 3 Ze haalden de kist op uit het huis van Abinadab op de heuvel en zetten hem op een nieuwe wagen. Uzza en Ahio, de zonen van Abinadab, leidden de wagen. 4 Ahio liep voorop. 5 David en de Israëlieten dansten voor de Heer en maakten muziek op allerlei muziekinstrumenten.

6 Maar de koeien die de wagen trokken, gleden onderweg uit. Ze waren op dat moment bij de dorsvloer van Nachon. Uzza stak zijn hand uit om de kist tegen te houden. 7 Toen werd God vreselijk boos op Uzza. Hij doodde hem, omdat hij zonder nadenken de kist had aangeraakt. Zo stierf Uzza daar bij de kist van God. 8 David was erg geschokt dat de Heer Uzza zo zwaar strafte. Daarom werd die plaats Perez-Uzza (= 'breuk van Uzza') genoemd, en zo heet het er nog steeds. 9 Vanaf die dag was David bang voor de Heer. Hij dacht: "Hoe moet ik dan de kist van de Heer ophalen?" 10 En hij wilde de kist van de Heer niet naar de 'Stad van David' laten brengen. Hij liet hem neerzetten in het huis van Obed-Edom uit Gat. 11 Daar bleef de kist drie maanden staan. Al die tijd was de Heer goed voor Obed-Edom en zijn familie.

12 Koning David hoorde dat de Heer goed was voor Obed-Edom en zijn familie, omdat de kist van God in zijn huis stond. Toen ging David naar Obed-Edom. Hij haalde de kist van God bij hem op. Onder luid gejuich van de mensen nam hij hem mee naar de 'Stad van David'. 13 Steeds als de mannen die de kist van het verbond van de Heer droegen zes stappen hadden gedaan, offerde David een koe en een kalf. 14 En hij danste uit alle macht voor de Heer. Hij had alleen een lang linnen hemd aan.

15 Zo haalden David en de Israëlieten de kist van de Heer op. De mensen juichten luid en bliezen op ramshorens. 16 Zo kwam de kist van de Heer de 'Stad van David' binnen. Davids vrouw Michal, de dochter van Saul, stond uit het raam te kijken. Ze zag koning David huppelen en dansen voor de Heer. En ze vond dat hij zich vreselijk belachelijk maakte.

20 Toen David terugkwam om zijn gezin te begroeten, liep Michal David tegemoet. Ze zei spottend: "Wat hebben de mensen nu een respect gekregen voor de koning van Israël! Je hebt je als een dronkenlap zonder schaamte uitgekleeft! Zelfs de slavinnen van je dienaren hebben het gezien!" 21 Maar David antwoordde Michal: "Ik heb gedanst voor de Heer. Hij heeft mij koning van zijn volk Israël gemaakt in de plaats van jouw vader. Voor Hem heb ik zo gedanst. 22 En ik zou me nog wel belachelijker willen gedragen en mezelf nog verder willen vernederen, om zo geprezen te worden door de slavinnen over wie jij het hebt." 23 En Michal, de dochter van Saul, heeft tot haar dood geen kinderen gekregen.

De componiste Joke Brandsma merkt over de melodie op: 'het ritme van de melodie staat voor het huppelen, het vrolijk zingen en dansen

Eén van de problemen die ontstaan omdat de dansliederen blijkbaar zo dubieus zijn (of waren) is dat ze weinig gezongen worden en al helemaal niet opgenomen. Ik had lied 173 willen laten horen, maar ik kan u alleen de melodie en de tekst apart bieden:

Lied 173 kom mee, zei David, allemaal

1.

Kom mee, zei David, allemaal,
Als ik de ark weer binnenhaal.
God heeft zich naar ons toegekeerd,
zijn boosheid duurt niet langer meer.
Nu keert voor ons het slechte tij.
Wij zingen vrolijk, dansen blij
Om ons gelukkig lot,
bij de harp en de citer en de tamboerijn
Want hij wil onze God weer zijn!
Hosanna, groot is God!

2.

Daar stroomt de optocht over straat
en al wat lopen kan, dat gaat,
De harten vol van vrolijkheid,
Om Gods grote barmhartigheid.
Nu zijn verdriet en zorg voorbij,
De wereld wordt weer goed en blij.
Wij zingen welgemoed
bij de harp en de citer en de tamboerijn
Want hij wil onze God weer zijn!
Hosanna, God is goed!

3. De koning, die het meest geniet,
Zingt zelf het allerhoogste lied.
Hij neemt zijn buurvrouw bij de hand.
Hier weet geen mens van rang of stand.
Want hoog of laag, en arm of rijk,
Zijn allemaal bij God gelijk
Zij zingen luid Gods eer
bij de harp en de citer en de tamboerijn
Het Halleluja als refrein.
Hosanna, zing de Heer!

4. De koningin keek uit het raam
En zag het schouwspel schamper aan.
Zij lachte trots: wel heb je ooit,
Mijn man, die zich te grabbel gooit!
Hij kleedt zich uit voor heel het land
En is niet goed bij zijn verstand.
Geen koning, maar een zot!
Maar de koning wuifde vrolijk met zijn tamboerijn.
Laat iedereen gelukkig zijn!
Hosanna, groot is God!

Lied 223 - Opstaan, morgen, weg je sluiers, dans

Dit lied is afkomstig uit de tweede bundel met vertaalde Iona-liederen, waar het ook zijn naam aan gaf: 'Opstaan! Meer liederen uit Iona, Glasgow & de rest van de wereld'. Het is oorspronkelijk geschreven voor een Feisd, een internationale jongerenontmoeting op Iona, op een swingende calypso-melodie.

Voordat dit lied in het Liedboek werd opgenomen, is er naar het ritme gekeken, dat aanvankelijk in de Nederlandse vertaling wat minder goed uit de verf kwam. In alle coupletten zijn kleine wijzigingen aangebracht om de swing in het Nederlands beter voelbaar te maken.

lied 706 Dans mee met Vader, zoon en geest

*Dans mee met Vader, Zoon en Geest' is een vertaling van het Engelse 'Come, join the dance of Trinity', dat werd geschreven door de Amerikaanse theoloog en kerklieddichter Richard Leach (*1953). Voor het Liedboek maakte Sytze de Vries een Nederlandse vertaling.*

De Drie-eenheid wordt voorgesteld als een dans. De gedachte hierachter is dat in een dans de partners gelijkwaardig zijn en er geen hiërarchisch verschil is. We moeten ons daarbij een rondedans voorstellen van drie personen.

In de eerste strofe wordt de dans ingezet met de schepping: die schepping maakt van de wereld een dansvloer. De tweede strofe gaat over Christus, de derde over de Geest. In de vierde strofe doen wij met deze rondedans mee.

Het lied opent met een uitnodiging: 'Come, join the dance of Trinity'; 'Dans mee met Vader, Zoon en Geest'. Het gaat niet alleen om 'meedoen', maar om je te begeven in hun onderlinge relatie. 'Kom binnen in hun kring, dat wervelende samenspel' vertaalt de Nederlandse versie, want, zo vervolgt het lied, zo is het vanaf het begin bedoeld: 'Het wervelend samenspel van de Drie in Een is van ver voor ons begin. Toen al is de wereld van vandaag ons toegedacht als dansvloer. Daar leidt de liefde, daar wacht ons de hoop (couplet 1). De dans is geen individueel gebeuren, ze bestaat bij de gratie van de Drie in Een. In dat mysterie worden we uitgenodigd.

Richard Leach schreef het lied bij een bestaande melodie: een Engelse hymn met de naam KINGSFOLD. Deze melodienaam is afkomstig van de componist Ralph Vaughan Williams (1872-1958). Hij hoorde de melodie voor het eerst in het gelijknamige dorp in Surrey (een county in Zuidoost- Engeland). Via Vaughan Williams kwam deze volksmelodie in 1906 de kerk in, gecombineerd met een liedtekst van Horatius Bonar (1808-1889), 'I heard the voice of Jesus say'. Vaughan Williams was de muzikaal verantwoordelijke van The English Hymnal, het nieuwe Engelse hymnboek uit 1906. Door dit werk drukte hij onmiskenbaar een belangrijk stempel op de ontwikkeling van de Engelse gemeentezang en de Engelse hymn. Hij hekelde de veelal gekunstelde melodieën van zijn eigen tijd en zocht welbewust naar goede gemeentezangmelodieën'. Dergelijke melodieën hoefden niet per se nieuw te zijn, integendeel, ze bestonden al lang in de brede kerkelijk traditie, zowel in eigen land als op het continent. Maar ook buiten de kerk waren dergelijke melodieën te vinden, namelijk in de volksmuziek. In de opsomming van de bronnen waaruit voor The English Hymnal geput werd, noemt Vaughan Williams niet alleen categorieën als 'German Lutheran chorale tunes' en 'Melodies from the Scottish Psalters', maar ook 'Irish/Scottish/Welsh/English traditional melodies'. In deze laatste categorie valt KINGSFOLD. De melodie had dus al een leven voordat de naam KINGSFOLD eraan werd gehangen.

De melodie was al eerder in druk verschenen, namelijk in de uitgave English County Songs (1893).

De melodie zoals in English County Songs gepresenteerd werd in 1892 opgetekend in Westminster, voorgezongen door een oude vrouw. Degene die de melodie noteerde, A.J. Hipkins, medewerker van het familiebedrijf van de Broadwoods (pianobouw John Broadwood and Sons), kende de melodie al wel, maar dan zonder woorden en met de naam LAZARUS. Dat verwees naar een ballade over de arme Lazarus: Dives and Lazarus. Zo gecombineerd verscheen het lied in druk.

Dat Ralph Vaughan Williams bij de samenstelling van The English Hymnal putte uit het verzamelde corpus van volksmelodieën is niet zo gek; hij was zelf een van de mensen die het veld in ging en folksongs optekende. Bovendien was hij bevriend met Lucy Broadwood (1858-1929, achterkleindochter van John Broadwood). Over haar English County Songs schreef hij eerder dat het 'the starting point of the modern folk song movement' was.

lied 992: wat vraagt de heer nog meer van ons

Nelsen Mandela zei in 2002:

Wat telt in het leven is niet het feit dat we hebben geleefd.
Het is het verschil dat we hebben gemaakt voor het leven van anderen dat de betekenis bepaalt
(18 mei 2002)

Lied 930 Jij geeft mij vleugels

Toon Hermans

Weer heel

Ik heb het leven niet bespied,
Niet tegen het licht gehouden,
Ik danste wat en zong een lied
En als ik m'n handen vouwde
Werd wat gebroken was weer heel
En ik kon weer liedjes schrijven
Ik bad dan: Heer, ik weet niet veel
maar laat 't maar zo blijven.
(liedboek blz. 1452)

het Onze Vader, gezongen door het doopsgezinde koor IJmuiden/Beverwijk

Laten we afsluiten met de tekst van Rabbi Lord Jonathan Sacks, gevolgd door the Irish Blessing, eveneens van het doopsgezinde koor

For though my faith is not yours and your faith is not mine if we are each free to light our own flame,
together we can banish some of the darkness of the world

Want hoewel mijn geloof niet het uwe is en uw geloof niet het mijne als we allemaal vrij zijn om onze
eigen vlam aan te steken, kunnen we samen een deel van de duisternis van de wereld verbannen.

The Irish Blessing